

Рецензії. Огляди

UDC 94(477)

DOI 10.2518/2307-7778.19.1.24

Микола МУШИНКА

доктор філологічних наук, професор (Пряшів, Словаччина)

Mykola MUSHYNKA

Ph D hab. (Philology), Professor (Presov, Slovakia)

РЕЦЕНЗІЯ НА МОНОГРАФІЮ: ТРЕМБІЦЬКИЙ А. М. «РОДИННА ДИНАСТІЯ СІЦІНСЬКИХ-ЧЕХІВСЬКИХ-СІЧИНСЬКИХ-ШАНДОРІВ: ПРОСОПОГРАФІЧНИЙ ПОРТРЕТ (XVIII – XXI СТ.): МОНОГРАФІЯ. ХМЕЛЬНИЦЬКИЙ: ФОП СТРИХАР А. М., 2019. 850 С.

REVIEW OF THE BOOK: TREMBITSKY A. M. «FAMILY DYNASTY OF SITSIAN-CHEKHNIVSKI-SICHINSKI-SHANDORIANS: PROSPOGRAPHIC PORTRAIT»: MONOGRAPHY. KHMELNYTSKY: FOP STRIKHAR AM, 2019. 850 S.

Монографія Анатолія Трембіцького є першим спеціальним дослідженням у вітчизняній історіографії в форматі цілісного комплексного вивчення представників відомих українських родин, зокрема родини Сіцинських-Чехівських-Січинських-Шандорів, члени якої більше 300 років проживали і трудилися в багатьох регіонах України, та більше століття в середовищі української діаспори Чехії, Словаччини, Німеччини, Сполучених Штатів Америки і Франції, брали активну участь у національно-культурному житті України та діаспори.

Монографія А. Трембіцького складається зі вступу, шести розділів (22 підрозділів), висновків, списку більше чотирьох тисяч використаних джерел і літератури, виконана на належному науковому рівні і заповнює один із важливих секторів фундаментального знання про персоніфікацію української історії, про історичну роль членів родини як родової української еліти і роль кожного зі значних особистостей в певну історичну добу. Через ідеологічну заангажованість офіційної радянської історіографії спеціальних узагальнених досліджень життя та діяльності кращих представників цієї української родини не проводилось, оскільки на неї радянським та чехословацьким режимами накладено ідеологічний штамп «українські буржуазні націоналісти».

У першому розділі «Історіографія проблеми, джерела і теоретико-методологічні засади дослідження» з'ясовано, що науковий інтерес українських і зарубіжних дослідників до життя та діяльності найбільш знаних членів цієї відомої української родини в своєму розвитку пройшов чотири основних періоди: перший (60-ті рр. XIX – поч. XX ст.); другий (20–40-і рр. XX ст.); третій (50–80-і рр. XX ст.); четвертий (90-і рр. XX – поч. XXI ст.), однак спеціально і комплексно запропонована тема ще не вивчалася, тому створенням колективного (просопографічного) портрету кращих представників династії є досить актуальним в сучасній історичній науці.

У монографії автор творчо підійшов до обрання необхідних принципів і методів та підкреслив свою рівновіддаленість від будь-якої політичної партії, політичної кон'юнктури або ідеології. Проаналізувавши, зіставивши і конкретизувавши різні, багато в чому протилежні методологічні концепції – радянську історіографію різних часових періодів, західну, діаспорну, сучасні зарубіжну та новітню українську, автор виділив найбільш цінне в кожній з них і застосував комплекс основних загальнонаукових, міждисциплінарних і спеціально-історичних методів пізнання (проблемно-хронологічний, порівняльно-історичний, історично-типологічний, системно-історичний, порівняльно-критичний, культурологічний, соціальний,

біографічний, просопографічний і герменевтичний) створивши шляхом реконструювання життєвих шляхів, багатоаспектної діяльності та творчих здобутків соціальний портрет династії Сіцинських-Чехівських-Січинських-Шандорів.

У Розділі 2 «Родинні зв'язки та особистісно-індивідуальний потенціал членів родини» Анатолій Трембіцький розкрив спорідненість членів відомої української родини, узявши за головний стрижень династії одного з найвизначніших членів родини, знаного українського історика, протоієрея Євфимія Сіцинського. Основну концептуальну лінію монографії автор зосередив на особистісно-індивідуальному потенціалі Володимира та Олени Чехівських, Володимира та Ярослава Січинських, Вікентія Шандора, Любиці Баботи, які зробили вагомий внесок у розвиток і збереження історії та культури українського народу, виступили генераторами, творцями і захисниками української національної ідеї, за що майже всі переслідувалися та неодноразово були репресовані царськими (Володимир Чехівський), радянськими (Євфимій Сіцинський, Володимир і Микола Чехівські), мадярсько-фашистськими (Володимир Січинський, Маргарета і Микола Баботи, Михайло Шандор), чехословацькими (Вікентій Шандор) та словацькими (Маргарета і Микола Баботи) режимами.

Для створення повного та об'єктивного колективного (просопографічного) портрету автор простежив та узагальнив родинні зв'язки ще більше 30-ти її представників, зокрема таких національно свідомих членів родини, як-от: Микола та Сергій Сіцинські, Зінаїда Овчарук, Андрій, Марія, Михайлина та Ніна Січинські, Марія Орисик, Софія Живар, Богдан, Іван, Оксана Шандори, Анастасія, Андрій, Борис, Віктор, Микола, Мойсей та Олекса Чехівські, Галина Верхівська, Зінаїда Курчинська, Маргарета та Микола Баботи, Роксолана П'атик. Все це загалом дало можливість вибудувати ґрунтовну історію та створити просопографічний (колективний) портрет династії шляхом послідовної реконструкції життя та діяльності вказаних особистостей.

Розділ 3 «Внесок членів родини Сіцинських-Чехівських-Січинських-Шандорів у дослідження української історії» автор присвятив висвітленню членами родини загальних аспектів історії України, показав проблеми вивчення регіональної історії та розробку представниками родини української історичної біографістики, які в цілому розкрили життєві шляхи та різноаспектну діяльність півтора сотні відомих українських мистців і діячів з України та осідків української еміграції.

Четвертий розділ «Українська культура в науковій спадщині представників рідні» монографії автор присвятив обґрунтуванню загальних аспектів творення і дослідження членами родини української культури, вивчення і творення ними пам'яток української архітектури, храмових споруд в українському архітектурному стилі, української графіки, гравєрства та малярства. Розкрив місце членів династії в світовій та українській історії й культурі, з'ясував їх внесок у народознавче вивчення українців, їх традицій, звичаїв, ремесел і промислів.

У п'ятому розділі «Освітньо-педагогічна, наукова та релігійно-богословська діяльність членів родини» автор показав членів родини як ініціаторів та організаторів наукових, навчально-освітніх і культурно-мистецьких інституцій, історично-краєзнавчих і професійних осередків української еміграції, розкрив їх колосальну працю щодо творення та розвитку осередків української вільної науки та освіти в Україні та в місцях свого поселення. Автор охарактеризував їх педагогічно-освітню діяльність упродовж ХХ – початку ХХІ ст. у світських державних, громадських і приватних закладах освіти Канади, Німеччини, Словаччини, США, України, Чехословаччини; мистецтвознавчо-педагогічну працю у навчально-мистецьких закладах Німеччини, США, України, Чехословаччини; релігійно-освітню роботу в духовних навчальних закладах, а також релігійно-проповідницьку та релігійно-просвітницьку на теренах України. Крім того, А. Трембіцький охарактеризував внесок і роль членів династії у творення та розбудову української музейної, бібліотечної,

видавничої, енциклопедичної, бібліографічної та пам'яткоохоронної та іншої справи в місцях свого проживання.

Розділ 6 «Суспільно-державницька і громадсько-просвітницька діяльність» автор присвятив розкриттю громадсько-просвітницької та суспільно-державницької діяльності членів династії щодо творення та утвердження Української держави. Показав їх роль як ініціаторів та організаторів створення культурно-мистецьких інституцій та різноаспектних професійних осередків. Також розкрив внесок і роль Євфимія Січінського, Володимира, Миколи та Олени Чехівських, як активних українських церковно-релігійних діячів, у процес творення, становлення й діяльність Української автокефальної православної церкви в 20–30-ті рр. ХХ ст.

Монографія характеризується багатоплановістю порушених проблемно-тематичних ліній та сюжетів, які дозволили під різними кутами зору здійснити теоретичне узагальнення і нове розв'язання наукової проблеми, пов'язаної зі створенням колективного (просопографічного) портрету династії Січінських-Чехівських-Січинських-Шандорів, знакової в науково-культурному, державницькому, суспільно-просвітницькому та церковно-релігійному житті України та української діаспори багатьох країн світу.

Аргументовані та чітко структуровані висновки зроблені автором у монографії засвідчили, що уперше вирішено велику наукову проблему – створено колективний (просопографічний) портрет родини Січінських-Чехівських-Січинських-Шандорів та утверджено їх статус, як династії: визначних українських істориків, дослідників регіональної історії, істориків Української церкви, біографістів, мистців та мистецтвознавців, дослідників української храмової архітектури, науковців ХХ – початку ХХІ ст.; як представників сучасної української наукової еліти, досвідчених національно свідомих організаторів історико-краєзнавчих, українознавчих і мистецтвознавчих досліджень, українських педагогів і мистців-педагогів, музейників і музеєзнавців, бібліотекарів і бібліотекознавців, видавців і редакторів, енциклопедистів та бібліографів ХХ – початку ХХІ ст.; українських громадсько-просвітницьких діячів ХХ ст., що мали досить значний вплив на формування національно свідомих українців у місцях їх осідку, визначних українських суспільно-державницьких діячів ХХ ст. Крім того автор у своїх висновках цілком справедливо вважає Володимира Січинського одним із найбільш визначних діячів українського мистецтва та українських графіків ХХ ст.

Автор у своїй монографії продемонстрував постмодерністський підхід до розуміння історії і на стику дисциплін і субдисциплін історії, зокрема біографістики, соціальної, культурної та інтелектуальної історії, історії ідей та історії пам'яті, зробив безсумнівно, фундаментальне, глибоке та аналітичне дослідження, подавши цілком переконливі твердження про українську династію Січінських-Чехівських-Січинських-Шандорів.